

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. บทบาทและหน้าที่ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
5. บริบทสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.1 พระราชดำรัสที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่เกิดจากความห่วงใยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อพสกนิกรชาวไทยทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อชี้แนวทางการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ให้ดำเนินไปบนทางสายกลางมีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีการประมวลพระราชดำรัสเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2555, น.6-8) “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตให้แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ พ.ศ. 2417 จากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเตือนล่วงหน้าให้มีความระมัดระวังเกี่ยวกับความสมดุลด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และทรงแนะแนวทางการพัฒนาประเทศอย่าง “เป็นลำดับขั้น” ดังตอนหนึ่งในพระราชดำรัส ความว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานจากมั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงโดยลำดับต่อไป...”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 19 กรกฎาคม 2517.

การตระหนกอย่างจริงจังถึงความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เริ่มเกิดขึ้นภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงย้ำให้เห็นความสำคัญที่มีเศรษฐกิจแบบ “พอมีพอกิน” พัฒนาคนให้สามารถ “อุมชูตัวเองได้” และได้ทรงอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

“...การเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้น หมายความว่าอุมชูตนเองได้ให้มีพอเพียงกับตนเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา, 4 ธันวาคม 2540.

คำว่า “พอเพียง” จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ณ ศาลาดุสิตดาลัย สวนจิตรลดา พระราชทานความหมายของคำว่า “พอเพียง” ไว้ว่า

“...พอเพียง นี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอคนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อยถ้าทุกประเทศมีความคิด-อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ-มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา, 4 ธันวาคม 2541.

ต่อมา เมื่อวันที่ 22 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยและขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตที่จะเผยแพร่บทความที่อธิบาย “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ได้มาจากการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่นๆ จำนวนหนึ่ง มาร่วมกันประมวลพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและพระราชดำรัสอื่นที่เกี่ยวข้อง และเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 สำนักพระราชพิธีการได้มีหนังสือถึงประธานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแจ้งว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำบทความดังกล่าวไปเผยแพร่ได้ เพื่อเป็นหลักคิดและแนวทางปฏิบัติแก่สำนักงานฯ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี นักธุรกิจ ตลอดจนประชาชนทั่วไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นย้ำถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) อีกครั้ง ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2543

“...หมายความว่า ประหยัด แต่ไม่ใช่ขี้เหนียว ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วยกันทำอะไรรด้วยเหตุและผลจะเป็นเศรษฐกิจพอเพียง แล้วทุกคนจะมีความสุข...”

สรุปได้ว่า กว่า 40 ปีล่วงมาแล้ว นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2517 ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ปวงชนชาวไทย เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล และรู้เท่าทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก ผลจากกระแสของระบบทุนนิยมที่หลั่งไหลมารวดเร็วเกินไป ในขณะที่คนไทยยังขาดภูมิคุ้มกันชีวิต ได้ทิ้งร่องรอยความบอบช้ำไว้ในสังคมไทยแบบตั้งตัวไม่ทัน ช่วงเวลานี้จึงเป็นช่วงรอยต่อสำคัญในการฟื้นฟูและรักษาสภาพของความเป็นไทย โดยการปลุกหัวใจคนไทยให้เกิดความสำนึกรักแผ่นดินเกิด หวงแหนความเป็นชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่น เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชาติอีกครั้ง

2.1.2 ความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

มีนักวิชาการไทยหลายท่านได้ทำการศึกษาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้ให้แนวคิดไว้ต่าง ๆ ดังนี้

สุเมธ ตันติเวชกุล (2550, น. 78) ได้อธิบายถึง พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช คำว่า ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกัน ในตัวดีพอสมควรต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้อง อาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มี ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วย

ความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้ สมดุลและพร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

เกษม วัฒนชัย (2550, น. 14) ได้อธิบายถึง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้ ความหมายของคำว่า เศรษฐกิจพอเพียงว่า ประหยัดไม่ไช่ขี้เหนียว ทำอะไรด้วยความละมุนละม่อม ด้วย เหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงและทุกคนจะมีความสุขและพระองค์ได้ทรงย้ำคำว่า พอเพียง คือ ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน และพอเพียงนี้อาจมีมากก็ได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น และต้องพอประมาณ ตามอัตภาพ

สมพร เทพสิทธา (2548, น. 13-14) ได้อธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา นำทางการพัฒนาของประเทศ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 ได้ยึดปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นปรัชญา นำทางการพัฒนาของประเทศ โดยมีแนวทาง ดังนี้

1. ทางสายกลาง ไม่พัฒนาไปในทางทิศใดทิศหนึ่งจนเกินไป เช่น ปิดหรือเปิดเสรีเต็มที่
2. ความสมดุลและความยั่งยืน เน้นการพัฒนาในลักษณะองค์รวม
3. ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความพอดีทั้งในการผลิตและการบริโภค
4. ภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลก รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

5. การเสริมสร้างคุณภาพคน เน้นให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มิตรไมตรี เอื้ออาทร มีความเพียรมีวินัย มีสติ ไม่ประมาท พัฒนาปัญญาและความรู้อย่างต่อเนื่อง

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2549, น. 27-28) ได้อธิบายถึง เนื้อหาสรุปปรัชญาของ เศรษฐกิจ พอเพียง จากการสรุปเนื้อหาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นักวิชาการจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย ฯลฯ ได้ร่วมกัน แปลงนิยามออกมาเป็นสัญลักษณ์ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ จดจำและนำไปปฏิบัติ โดยมีความหมายว่า ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นเรื่องของทางสายกลางที่อยู่ภายใต้เงื่อนไข 2 ข้อ คือ 1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้น ปฏิบัติ 2) เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และมี 3 คุณลักษณะที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน คือ 2.1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่ เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2.2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้อง เป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน

คำนึงถึงผล ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจาก การกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ 2.3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการ เปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดย คำนึงถึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล การนำ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จะนำชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ไปสู่การพัฒนาที่ สมดุล มั่นคง และยั่งยืน

สรุปได้ว่า จากการศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ คือ การยึดหลักทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และมีคุณธรรมเป็น พื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำ

2.1.3 หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาสู่ความเข้าใจที่ตรงกันได้จำแนก องค์ประกอบของปรัชญาเป็นกรอบความคิด คุณลักษณะ ค่านิยม เงื่อนไขและแนวทางปฏิบัติผลที่ คาดว่าจะได้รับ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546 ,น. 37-46)

2.1.3.1 กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทาง ที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย ที่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัตซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงมีความไม่แน่นอน และมีความเชื่อมโยงกับกระแสโลก โดยมุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและ ความยั่งยืนของการพัฒนา

2.1.3.2 คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตน ได้ในทุกระดับทุกหน้าที่ เป็นการดำเนินตามทางสายกลาง ก้าวทันต่อโลก ไม่ใช่การปิดประเทศ แต่ใน ขณะเดียวกันก็ไม่เปิดเสรีเต็มที่อย่างไม่มีทางควบคุมดูแล ไม่ใช่อยู่อย่างโดดเดี่ยวหรืออยู่โดยพึ่งพิงภายนอก ทั้งหมดมีคุณลักษณะที่มุ่งเน้นถึงการกระทำที่มีความพอประมาณบนพื้นฐานของความมีเหตุผล และ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง

2.1.3.3 ค่านิยม ความพอเพียงต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมกันดังนี้

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มาก เกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับสมดุลง การใช้จ่าย การออม อยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง นั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

2.1.3.4 เจื่อนไซ การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง นั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

1) เจื่อนไซความรู้ ประกอบด้วย

1.1) ความรอบรู้ คือมีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้านในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์พื้นฐานการนำไปใช้ในการปฏิบัติอย่างพอเพียง เนื่องจากการมีความรอบรู้ย่อมทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง

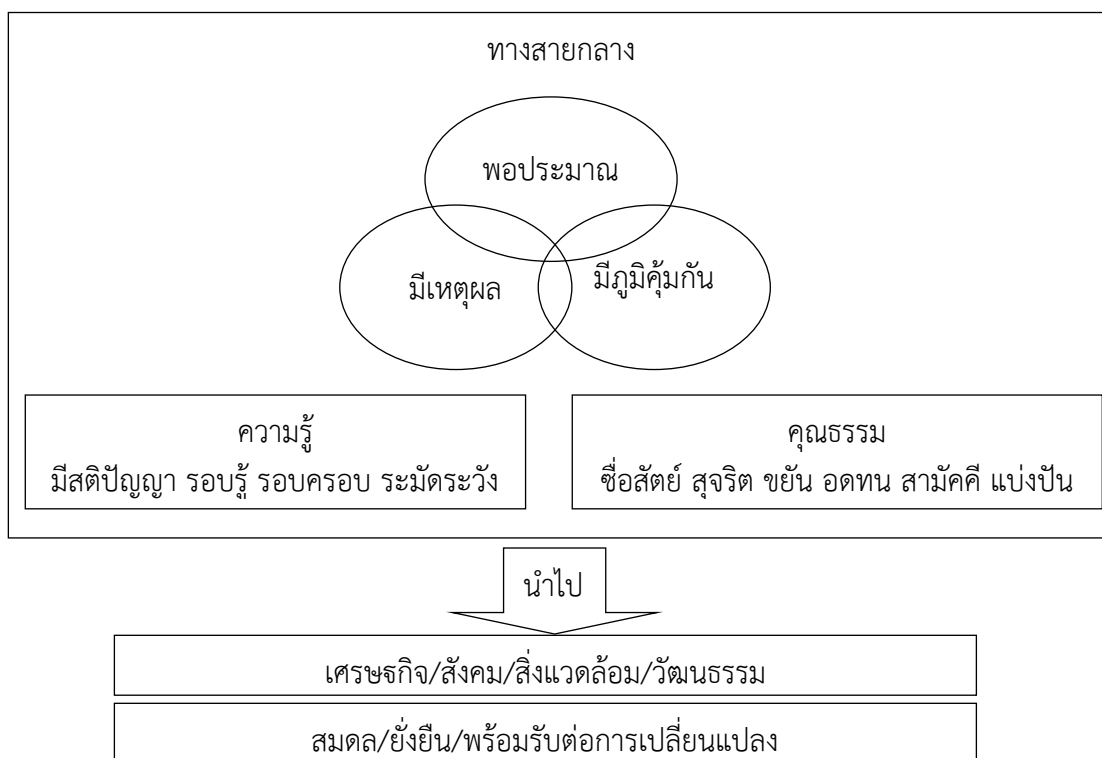
1.2) ความรอบคอบ คือมีการวางแผน โดยสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาการต่าง ๆ มาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันสัมพันธ์กัน

1.3) ความระมัดระวัง คือความมีสติ ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยเป็นการระมัดระวังให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

2) เจื่อนไซคุณธรรม จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

2.1.3.5 แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ ความพอเพียงเป็นทั้งวิธีการและผลจากการกระทำโดยทำให้เกิดวิถีการพัฒนาและผลของการพัฒนาที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยีในขณะเดียวกัน ความสมดุลของการกระทำทั้งหมดและผลอาจนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนา ภายใต้พลวัตทั้งภายในและภายนอกประเทศได้

จะเห็นได้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นลักษณะสามห่วงสองเจื่อนไซ ดังนี้ สามห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ส่วนสองเจื่อนไซ คือฐานความรู้และฐานคุณธรรม โดยมีเป้าหมาย คือความสมดุลและความยั่งยืน ดังแสดงในภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

จากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้น สรุปได้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกัน ในตัวดีพอสมควรต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออม อยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังมาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน

2.1.4 ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ว่า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556, น. 23)

“ คำว่า พอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้ หมายถึง การมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน พอมี พอกินนี้ ถ้าใครได้มาอยู่ที่นี้ในศาลา นี้ เมื่อเท่าไร 20, 24 ปี เมื่อปี 2517 ถึง 2541 นี้ ก็ 24 ปีใช้ไหม วันนั้น ได้พูดว่า เราควรจะปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดีและประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะไม่พอมี พอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกิน จึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะให้ทุกคนมีพอเพียงได้

ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่า พอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็ความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจหรือระบบพอเพียงเมื่อปีที่แล้วตอนที่พูดพอเพียงแปลในใจแล้วก็ได้พูดออกมาด้วยว่าจะแปลเป็น Self-sufficiency (พึ่งตนเอง) ถึงได้บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริงเศรษฐกิจพอเพียงนี้กว้างขวางกว่า Self-sufficiency คือ Self-sufficiency นั้น หมายความว่าผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง) เป็นตามที่เขาเรียกว่ายืนบนขาของตัวเอง (ซึ่งแปลว่าพึ่งตนเอง)”

จากกระแสพระราชดำรัสดังกล่าว ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปได้ ดังนี้ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2550, น. 34)

ประการแรก เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดถือหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรกเมื่อเหลือจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมา ผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดก็จะเป็นกำไรของเกษตรกร ในสภาพการณ์เช่นนี้ เกษตรกรจะกลายเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาดแทนที่ว่าตลาดจะเป็นตัวกระทำหรือเป็นตัวกำหนดเกษตรกรดังเช่นที่เป็นอยู่ในขณะนี้ และหลักใหญ่ที่สำคัญยิ่ง คือการลดค่าใช้จ่าย โดยการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเอง เช่น ข้าว น้ำ ปลา ไข่ ไม้ผล พืชผัก ฯลฯ

ประการที่สอง เศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้ กลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้นำที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลายครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสานหัตถกรรมการแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขาย และการท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้ว เกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะสามารถเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่าเศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อมๆ กับสภาพการณ์ด้านการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ประการที่สาม เศรษฐกิจแบบพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนในการร่วมแรงร่วมใจ เพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในมิติอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยให้คงอยู่ตลอดไป

สรุปได้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นกรอบแนวคิด ซึ่งมุ่งให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ รวมถึงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จนเกิดความยั่งยืน คำว่า “พอเพียง” คือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง โดยตั้งอยู่บนหลักสำคัญสามประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยดำรงชีวิตตามหลักการทั้งสามข้อนั้น จำเป็นต้องมีความรู้และคุณธรรมประกอบด้วยความรู้ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม เช่น ความรู้ในการประกอบวิชาชีพช่วยให้ธุรกิจและการงานเจริญก้าวหน้า หรือความรู้ในการลงทุนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้นักลงทุน ทั้งนี้ ความรู้และประสบการณ์จะช่วยทำให้เราตัดสินใจได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ถึงแม้ว่า พื้นฐานความคิดและประสบการณ์ที่แตกต่างกันอาจทำให้เหตุผลของแต่ละคนนั้นแตกต่างกัน แต่หากทุกคนยึดมั่นอยู่ในหลักคุณธรรม ก็จะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข การพึ่งพาตัวเองได้เป็นเพียงส่วนเริ่มต้นของการ

พัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเมื่อทุกคนสามารถดูแลตัวเอง และครอบครัวได้แล้ว ขึ้นต่อไปอาจทำการพัฒนาธุรกิจ โดยมีการรวมกลุ่มกันในวิชาชีพเดียวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการรวมกลุ่มกันนั้น ไม่จำกัดเฉพาะการรวมกลุ่มของชาวบ้าน เกษตรกร ในรูปของสหกรณ์ การทำงานในเมืองก็สามารถมีการรวมกลุ่มกันได้ เช่น การแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ในการทำธุรกิจของกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกัน การแลกเปลี่ยนแนวคิดการลงทุน เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้ รวมไปถึงการแบ่งปันความช่วยเหลือส่งกลับคืนสู่สังคม ไปสู่กลุ่มที่ยังต้องการความช่วยเหลืออยู่ เช่น กิจกรรมจิตอาสา เพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จะเห็นได้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนความไม่ประมาท ด้วยการใช้ความรู้และคุณธรรม เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตัวเองได้ และเผื่อแผ่ไปถึงสังคม ซึ่งเราสามารถนำหลักการปฏิบัติไปปรับใช้ได้ทั้งในชีวิตการทำงานและการดำรงชีวิต

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.1 ความหมายของความรู้

มีผู้ที่ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความรู้และได้ให้ความหมายของคำว่า “ความรู้” ไว้ ดังนี้

บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธิ (2535, น. 7) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า หมายถึง การระลึกถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาแล้ว และรวมถึงการจำเนื้อเรื่องต่าง ๆ ทั้งที่ปรากฏอยู่ในแต่และเนื้อหาวิชา และวิชาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อวิชานั้นด้วย

จันทรา ปักกระโถ (2552, น. 8) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า หมายถึง ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และรายละเอียดของเรื่องราวและการกระทำต่างๆ ที่บุคคลได้ประสบมาและเก็บสะสมไว้ เป็นความจำที่สามารถถ่ายทอดต่อไปได้และสามารถวัดความรู้ได้โดยการระลึกถึงเรื่องเหล่านั้นแล้ว แสดงออกมา

ศุภชัย ชัยจันทร์ (2553, น. 48) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า ความรู้ หมายถึง สิ่งที่เป็นจริงที่ได้รับการพิสูจน์ยืนยันความถูกต้องแท้จริงเพียงการรับรู้ของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกัน

ไพฑูรย์ ทองสุข (2556, น. 3) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่าความรู้ หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำและการระลึกได้ถึงความคิด วัตถุ และปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่ายๆ ที่เป็นอิสระแก่กัน ไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยุ่ยากซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

จรรยา เฉลิมทอง (2559, น. 19-20) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้ คือ ความสามารถทางสมองในการจดจำหรือเรื่องราวต่างๆ ตามเนื้อหาที่เรียนหรือถ้ามีประสบการณ์มาแล้วการเรียนการสอน จากตำรา หรือจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนการสอน ประกอบด้วย

1. ความรู้ในเรื่องเฉพาะต่างๆ ได้แก่

1.1 ความรู้ความจำเกี่ยวกับคำศัพท์และนิยามหรือทำเทคนิคในวิชานั้นๆ เป็นการแสดงความรู้ความจำในลักษณะความหมายของคำนิยามคำเฉพาะกลุ่มความหมายต่างๆ รูปภาพต่างๆ อักษรวิธี หรืออักษรย่อคำต่างๆ เครื่องหมายต่างๆ และสัญลักษณ์ต่างๆ ที่สามารถใช้เป็นการเฉพาะของเนื้อเรื่องนั้นๆ

1.2 ความรู้ความจำเกี่ยวกับข้อบังคับและความจริงที่เกิดขึ้นเฉพาะในวิชานั้น เป็นการแสดงความรู้ความจำในลักษณะของข้อความจริงหรือข้อเท็จจริงข้อบังคับต่างๆ วัน เวลา และสถานที่ของเหตุการณ์เรื่องราวต่างๆ ที่กำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะของเรื่องหรือเนื้อเรื่องนั้นๆ

1.3 ความรู้ความจำเกี่ยวกับเจเนเป็นการแสดงความรู้ความจำในลักษณะของกฎเกณฑ์หรือคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ ที่ใช้เฉพาะเรื่องหรือเนื้อเรื่องนั้นๆ เพื่อการตรวจสอบเปรียบเทียบวินิจฉัยตัดสินสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านั้น

2. ความรู้ในกระบวนการวิธีการและแนวปฏิบัติ ได้แก่

2.1 ความรู้ความจำเกี่ยวกับระเบียบแบบแผนของการปฏิบัติ เป็นการแสดงความรู้ความจำลักษณะของระเบียบ แบบแผน พฤติกรรม ธรรมเนียม ประเพณีนิยมหรือความเคยชินที่ได้ดำเนินการปฏิบัติมาในเรื่องนั้นๆ อย่างต่อเนื่อง และเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่

2.2 ความรู้ความจำเกี่ยวกับลำดับวิธีการ ขั้นตอนดำเนินการ และแนวโน้มการปฏิบัติ เป็นการแสดงความรู้ความจำในลักษณะของลำดับวิธีการ และขั้นตอนการปฏิบัติหรือลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องราวนั้นๆ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต

2.3 ความรู้ความจำเกี่ยวกับการจัดประเภทและหมวดหมู่ในการปฏิบัติเป็นการแสดงความรู้ความจำในลักษณะของการจัดหมวดหมู่ ประเภท เหตุการณ์ เรื่องราวหรือลักษณะเด่นของเรื่องนั้นๆ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นและการปฏิบัติ

2.4 ความรู้ความจำเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติ เป็นการแสดงความรู้ความจำในลักษณะของกระบวนการปฏิบัติในเรื่องหรือเนื้อเรื่องนั้นๆ เพื่อให้ได้ผลจากการดำเนินการหรือสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น

3. ความรู้ความจำรวบยอดและการสรุปความสำคัญของหลักวิชา ได้แก่

3.1 ความรู้ความจำในลักษณะของการสรุปความสำคัญของหลักหรือเนื้อเรื่องนั้น ๆ โดยการรวบยอดเป็นวิชาหลักเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาและการอธิบายในเรื่องหรือวิชาอื่น ๆ ที่มีความสอดคล้องหรือคล้ายคลึงกัน

3.2 ความรู้ความจำเกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง เป็นการแสดงความรู้ความจำเนื้อหาของกระบวนการนำหลักวิชาหรือเรื่องนั้นๆ ในหลายๆ หลักวิชาหรือเนื้อเรื่องมาเสริมสร้างความสัมพันธ์กันออกแบบโครงสร้างและทฤษฎีของเนื้อเรื่องหรือหลักวิชาใหม่ได้ ซึ่งต้องอยู่ในกลุ่มรู้เรื่องเดียวกัน

จากแนวคิดและความหมายข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า **ความรู้** หมายถึงข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และรายละเอียดของเรื่องราวและการกระทำต่าง ๆ ที่บุคคลได้ประสบมาและเก็บสะสมไว้ เป็นความจำที่สามารถถ่ายทอดต่อ ๆ ไปได้และสามารถวัดความรู้ได้โดยการระลึกถึงเรื่องเหล่านั้นแล้ว แสดงออกมา

2.2.2 ความหมายของความเข้าใจ

มีผู้ที่ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจและได้ให้ความหมายของคำว่าความเข้าใจ ไว้ดังนี้

จักรกริช ใจดี (2542, น. 8-9) ได้แยกความเข้าใจออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การแปรความ คือ ความสามารถในการจับใจความให้ถูกต้องกับสิ่งที่สื่อความหมายหรือความสามารถในการถ่ายเทความหมายจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง หรือจากการสื่อสารรูปแบบหนึ่งไปสู่อีกรูปแบบหนึ่ง

2. การตีความ คือ ความสามารถในการอธิบาย หรือแปลความหมายหลายๆอันมาเรียบเรียง โดยทำการจัดระเบียบ สรุปยอดเป็นเนื้อความใหม่ โดยยึดเป็นเนื้อความเดิมเป็นหลักไม่ต้องอาศัยหลักเกณฑ์อื่นใดมาใช้

3. การขยายความ คือ ความสามารถที่ขยายเนื้อหาข้อมูลที่รับรู้มาให้มากขึ้น หรือเป็นความสามารถในการทำนาย หรือคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้าได้อย่างดี โดยอาศัยข้อมูลอ้างอิงหรือแนวโน้มที่เกินเลยจากข้อมูล

จันทรา ปักกระโถ (2552, น. 9) ได้ให้ความหมายของความเข้าใจไว้ว่าความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาและจากประสบการณ์ของแต่ละคน มาดัดแปลง ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมต่างๆ โดยสามารถวิเคราะห์ ประเมินได้

ศุภชัย ชัยจันทร์ (2553, น. 48) ได้ให้ความหมายของความเข้าใจว่า หมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ที่เป็นขั้นต่อจากความรู้ ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้ความสามารถทางสมอง และทักษะของแต่ละบุคคลที่สูงขึ้นในการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดความเป็นจริงและแสดงให้เป็นรูปธรรม

จรรยา เฉลิมทอง (2559, น. 19-20) ได้ให้ความหมายของความเข้าใจไว้ว่าความเข้าใจ คือ ความสามารถในการนำความรู้ทางการที่ได้รับมาดำเนินการขยายผลหรือผสมผสานให้เพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างเหมาะสม ถูกต้องและสมเหตุสมผล เพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ขยายเนื้อเรื่องเดิมให้แตกฉานได้อย่างเป็นความเข้าใจที่แท้จริง ประกอบด้วย

1. ความเข้าใจในการแปลความ เป็นความสามารถของการสื่อความหมายในเหตุการณ์ ในเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถใช้ภาษาหรือกระบวนการวิธีการใหม่ในการนำเสนอเรื่องนั้นๆ แต่ยังคงความหมายเดิมในเหตุการณ์หรือเรื่องราวนั้นๆ เช่น การดำเนินการจากการใช้ภาษาพูดเป็นภาษาเขียนหรือภาษาสากล การดำเนินการจากการใช้รูปภาพพฤติกรรมท่าทางหรือความหมายเป็นข้อความหรือบทความ การดำเนินการจัดข้อความยาวๆให้เป็นข้อความหรือคำสั้นๆ หรือสร้างเป็นคำศัพท์เทคนิคใหม่ๆ เป็นต้น

2. ความเข้าใจในการตีความ เป็นความสามารถของการสรุปความการมองภาพส่วนรวมมาเป็นองค์รวมใจความสั้นๆ ที่มีความหมายหรือเป็นความให้ได้ความหมายนั้นๆ

3. ความเข้าใจในการขยายความ เป็นความสามารถของการเสริมสร้างหรือแต่งเติมหรือขยายความรู้ความคิดให้เพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างเหมาะสมถูกต้อง และสมเหตุสมผล เพื่อการเสริมสร้างและสามารถขยายความหมายของเรื่องหรือเนื้อเรื่องนั้นได้ ซึ่งจะต้องใช้การแปลความและการตีความมาประกอบด้วย

จากความหมายของความเข้าใจข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายของความเข้าใจได้ว่า ความเข้าใจ คือ ความสามารถในการนำความรู้จากการที่ได้รับการถ่ายทอดมาดำเนินการขยายผลหรือผสมผสานให้เพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างเหมาะสม ถูกต้องและสมเหตุสมผล เพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ ขยายเนื้อเรื่องเดิมได้โดยเป็นความเข้าใจที่แท้จริง เพื่อใช้ในการทำนาย หรือคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้าได้อย่างดี โดยอาศัยข้อมูลอ้างอิงหรือแนวโน้มจากข้อมูลเดิม

2.2.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ได้มีผู้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้ให้ความหมายของคำว่า “ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ดังนี้

วิเชียรราชภูรี ประทีปศิริ (2551, น. 6) ได้ให้ความหมายของ “ความรู้และ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ไว้ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถที่จะจดจำข้อเท็จจริงหรือเรื่องราวต่าง ๆ ในเนื้อหาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้ศึกษาหรือได้ประสบมาและสามารถที่จะบอก เขียน หรือเล่าเป็นการระลึกข้อเท็จจริง ออกมาได้อย่างถูกต้อง

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการบ่งบอกใจความสำคัญของเรื่องราวต่าง ๆ โดยการแปลความ การขยายความ ในเนื้อหาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วเปรียบเทียบกับย่อเอาแต่ใจความสำคัญ หรือผสมผสานสิ่งใหม่ที่พบเห็นกับประสบการณ์เดิมได้อย่างถูกต้อง

มนต์ฤดี ทองรัตน์ (2552, น. 6) ได้ให้ความหมายของ “ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ไว้ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง สิ่งที่นักศึกษาสั่งสมมาจากการเล่าเรียน การค้นคว้า จากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาในการแปลความหมายและตีความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

จันทรา ปักการะโล (2552, น. 4) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับความหมายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตใน 3 ด้าน

ศีลวัต ศรีสวัสดิ์ (2552, น. 9) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการจดจำหรือระลึกถึง รวมทั้งการแปลความตีความสรุปความและขยายความจากเรื่องราวหรือข้อเท็จจริงตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับคนอื่นทราบตามที่ได้รับรู้หรือเรียนรู้มา

นิภาพร นันตา (2555, น. 8-9) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการจดจำหรือระลึกถึง รวมทั้งการแปลความ ตีความ สรุปความและขยายความจากเรื่องราวหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ เป็นแนวทางให้สามารถดำรงชีวิตภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ อยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน มีองค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม

จากการศึกษาความรู้ความเข้าใจข้างต้น สรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการจดจำ ระลึกถึงเรื่องราวต่างๆ ทั้งความหมายของคำ นิยามศัพท์ และสัญลักษณ์ต่างๆ จากเนื้อหาที่ได้เรียนมา หรือข้อเท็จจริงที่ประสบมาแล้ว เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วสามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับมา ให้กับบุคคลอื่นได้รับรู้เพิ่มขึ้นจากเดิม อย่างถูกต้องและเหมาะสม

2.3 พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ได้มีผู้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้ให้ความหมายของคำว่า “พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ดังนี้

กิตติยา คำพิงพร และสุภาพร แซ่ฉั่ว (2550, น. 141-142) กล่าวว่า พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง ปฏิกริยาหรือพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิตซึ่งสามารถสังเกตได้หรือไม่ ก็ตามถ้าสิ่งมีชีวิตนั้นเป็นคน พฤติกรรมของคนก็หมายถึงปฏิกริยาต่างๆ ที่บุคคลแสดงออกมา ซึ่งมีทั้งพฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) หมายถึง กิจกรรมปฏิกริยาภายในตัวบุคคล มีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม แม้ว่าพฤติกรรมภายในที่เป็นรูปธรรมจะไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่ก็สามารถใช้เครื่องมือบางอย่างช่วยในการวัดได้ เช่น การเต้นของหัวใจ การทำงานของปอด ฯลฯ สำหรับพฤติกรรมที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม โดยพฤติกรรมภายนอกนี้ไม่สามารถมองเห็นได้ และไม่สามารถใช้เครื่องมือตรวจสอบได้ แต่อาจวัดโดยทางอ้อม โดยผ่าน ตัวแปรอื่น พฤติกรรมภายในมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออกมา ซึ่งอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกันก็ได้สำหรับพฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) เป็นสิ่งที่มองเห็นได้ตลอดเวลา เช่น การพูด การแสดง อากัปกริยาต่างๆ อาจเป็นการแสดงออกขณะรู้สึกตัว หรือไม่รู้สึกตัว เช่น การละเมอขณะนอนหลับ เป็นต้น การที่จะประเมินคุณภาพของคนก็สามารถดูได้จากพฤติกรรมภายนอก เช่น ความสุภาพ ความคล่องแคล่วว่องไว ความตรงต่อเวลา ความก้าวร้าว ความหยาบ ความเรียบร้อย ซึ่งพฤติกรรมภายนอกเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ในการที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

กระทรวงมหาดไทย (2551, น. 11-12) ได้แบ่งพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ตามกรอบแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทยตามตัวชี้วัด 6 X 2 และทฤษฎีลำดับขั้นของแรงจูงใจ (Maslow's hierarchical Theory of Motivation) มีดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมด้านการลดรายจ่าย ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัวการเลี้ยงสัตว์การผลิตเครื่องอุปโภคไว้ใช้เอง และการลดละเว้นเลิกอบายมุขต่างๆ เป็นต้น
2. พฤติกรรมด้านการเพิ่มรายได้ ได้แก่ การมีอาชีพเสริมการทำเกษตรผสมผสานหรือการปลูกพืชหมุนเวียนหลายๆ ชนิดตลอดปีและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบอาชีพ เป็นต้น
3. พฤติกรรมด้านการประหยัดและความปลอดภัย ได้แก่ การรู้จักออมเงินการประหยัดพลังงานและการนำของเก่าๆ ที่ใช้แล้วมาปรับปรุงซ่อมแซมเพื่อใช้ประโยชน์ตลอดจนมีการทำประกันชีวิตและประกันภัยการรู้จักการป้องกันภัยหรืออันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานหรือในชีวิตประจำวันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันตัวที่ดีในการเตรียมตัวให้พร้อมรับกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

4. พฤติกรรมด้านการเรียนรู้ ได้แก่ การสนับสนุนให้บุตรหลานสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

5. พฤติกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การใช้วัสดุดีบุกในการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน การร่วมดูแลรักษาป่าไม้แม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำต่างๆ เป็นต้น

6. พฤติกรรมด้านการรักษามัคคีเอื้ออาทร ได้แก่ การร่วมกันช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนเป็นประจำและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชน เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2551, น. 23) ได้ให้ความหมายและอธิบายมิติต่าง ๆ ของการกระทำ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่มากหรือน้อยเกินไป ในมิติต่าง ๆ ของการกระทำ 5 ประการ คือ

1.1 ด้านจิตใจ คือ เริ่มต้นจากตนเองต้องตั้งสติ มีปัญญา มีจิตสำนึกที่ดี มีเมตตา เอื้ออาทร มีความเข้าใจและประนีประนอม คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

1.2 ด้านสังคม คือ การสร้างความพอดีในทุกระดับของสังคม โดยเริ่มจากครอบครัว ชุมชนและสังคม ซึ่งต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักผนึกกำลังและที่สำคัญ มีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคงและแข็งแรง

1.3 ด้านเศรษฐกิจ คือ ต้องอยู่อย่างพอดี พอมีพอกิน ไม่หุงรหุรา ฟุ่มเฟือย

1.4 ด้านเทคโนโลยี คือ ควรเหมาะสมสอดคล้องกับสถานะและความต้องการของประเทศและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเรา

1.5 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ใช้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรณรงค์รักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ซื่อตรงและไม่โลภอย่างมาก หลักของความมีเหตุผลมี 5 ประการ คือ

2.1 ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิต

2.2 ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริตแม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีวิต

2.3 ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันในทางการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

2.4 ไม่หยุดนิ่งที่หาหนทางในชีวิต หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก

2.5 ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลด เลิก สิ่งชั่วกิเลสให้หมดสิ้นไป ไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวเอง ทำลายผู้อื่น พยายามเพิ่มพูนรักษาความดีที่มีอยู่ให้จงงามสมบูรณ์ ยั่งยืน

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล หลักของการมีภูมิคุ้มกัน มี 2 ประการ คือ

3.1 ภูมิความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยง เพื่อประกอบการวางแผนและการใช้ความระมัดระวังในชั้นปฏิบัติ

3.2 ภูมิคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต

ปราโมทย์ มลคล้ำ (2550, น. 14) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การกระทำที่การแสดงออกของผู้นำครอบครัว ในด้านการดำเนินชีวิตที่ใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตน ตลอดจนการใช้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมในการวางแผนการตัดสินใจและการดำเนินชีวิต อย่างพออยู่ พอกิน พอใช้ พอจ่ายลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยไม่จำเป็นอย่างเหมาะสมกับฐานะของตน เกิดความสมดุลระหว่างรายรับกับรายจ่าย และถ้ามีเงินเหลือก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางอย่างเช่นเที่ยวความบันเทิง เป็นต้น เพื่อสร้างความสุขในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามอัตภาพ

อรรวรรณ ชมชัยยา และขวัญใจ จรรย์ทัศน์กร (2555, น. 4) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนิน ชีวิตในครอบครัวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลัก 3 ประการ คือ

1. ความพอประมาณ หมายถึง การดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ การเป็นแบบอย่างให้กับเด็กในด้านความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การดำเนินชีวิตแบบมีเหตุผล การเป็นแบบอย่างให้กับเด็กในด้านการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การดำเนินชีวิตแบบมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การสร้างและการเตรียมสภาวะแวดล้อมให้เด็กเกิดความพร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

นิภาพร นันทา (2555, น. 9) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การแสดงออกของบุคคลที่มุ่งเน้นในด้านการประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินที่ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด ตามกำลังเงินของบุคคลนั้นเพื่อให้บุคคลได้สนองความต้องการทางด้านร่างกายอย่างพอเพียง มีความรู้สึกปลอดภัย สามารถช่วยเหลือผู้อื่นในกลุ่มและพัฒนาตนให้สมบูรณ์แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ พฤติกรรมด้านความพอประมาณ พฤติกรรมด้านความมีเหตุผล และพฤติกรรมการมีภูมิคุ้มกัน

1. พฤติกรรมด้านความพอประมาณ หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติที่มีความพอดี ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น การบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หุนหาว ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ

2. พฤติกรรมด้านความมีเหตุผล หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติที่เป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ เช่น การประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ไม่เกี่ยวข้องกับกาพนัน สุรา บุหรี่ หรืออบายมุขต่างๆ

3. พฤติกรรมด้านการมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติที่เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล มีภูมิคุ้มกันในด้านความรู้และด้านคุณธรรม เช่น การชวนหาความรู้เพิ่มเติม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพ มีคุณธรรม เอื้ออาทร รัก สามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความอดทน มีความเพียร

การศึกษาแนวคิด สรุปได้ว่า พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หมายถึง แนวทางการปฏิบัติตนและการดำรงตนของครูสังกัดสำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น บนพื้นฐานแห่งความพอเพียง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการรับผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม โดยสามารถปฏิบัติได้ ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านความพอประมาณ หมายถึง การแสดงออกในการดำเนินชีวิตมีความพอดี ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป ไปตามอัตภาพหรือตามสภาพแวดล้อมรู้ความสามารถ รู้ศักยภาพ รู้จุดอ่อน-จุดแข็งของตนเอง รู้จักตัดทอนค่าใช้จ่าย ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและรักษาสิ่งแวดล้อม

2. พฤติกรรมด้านความมีเหตุผล หมายถึง การรู้จักใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต เจริญเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป รู้จักแยกแยะสิ่งที่ดีสิ่งที่เลว มีความละเอียด รอบครอบ อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องและความเป็นจริง คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำดังกล่าว

3. พฤติกรรมด้านการมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตนเองและคนรอบข้างให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ไม่ตกอยู่ในความประมาท รู้จักประหยัด อดออมและใช้จ่ายอย่างเหมาะสมกับรายได้และสถานภาพของตนเอง คิดอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน โดยคำนึงสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการนำมาใช้ในการศึกษา ในงานวิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดขอนแก่น เพราะเนื่องจากงานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงระดับความรู้ความเข้าใจและระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ผู้วิจัยต้องทราบถึงความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงจะทำให้การวิจัยถูกต้อง และเพื่อที่จะสามารถอธิบายถึงความเชื่อมโยงของความรู้ความเข้าใจกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น ที่ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาได้

2.4 บทบาทและหน้าที่ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ครู กศน.ตำบล และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น, 2560, น. 54-60) ดังนี้

2.4.1 บทบาทหน้าที่ของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน

ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

2.4.1.1 จัดการเรียนการสอนให้กับผู้ไม่รู้หนังสือตามเกณฑ์ที่สำนักงานประมาณกำหนดไม่น้อยกว่าภาคเรียนละ 35 คน ในกรณีที่ผู้ไม่รู้หนังสือในพื้นที่รับผิดชอบมีไม่ถึงเกณฑ์ให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ให้กับนักเรียนระดับประถม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 60 คน

2.4.1.2 ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำอย่างยั่งยืน จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน

2.4.1.3 ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของ กศน.อำเภอหรือเขต

2.4.1.4 ผู้ตรวจการดำเนินงาน กศน.ตำบล หรือแขวง

2.4.1.5 งานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

2.4.2 บทบาทหน้าที่ของครู กศน.ตำบล

ครู กศน.ตำบล มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

2.4.2.1 การวางแผนจัดทำฐานข้อมูลชุมชน จัดทำแผนพัฒนา กศน. ตำบล และจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

2.4.2.2 การจัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1) จัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบ ได้แก่

1.1) การส่งเสริมการรู้หนังสือ

1.2) การศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3) การศึกษาต่อเนื่อง

2) จัดและส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่

2.1) ส่งเสริมการอ่าน

2.2) จัดและพัฒนาแหล่งเรียนรู้

2.3) บริการข่าวสารข้อมูล และสื่อที่หลากหลาย

2.4) จัดและส่งเสริมกิจกรรมห้องสมุดประชาชนตำบล ห้องสมุดชุมชน

มุมหนังสือบ้าน

2.4.2.3 บริการการเรียนรู้ในชุมชนร่วมกับภาคีเครือข่าย

1) ศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ร่วมกับ (สอศ.)

2) ชมรมคัมภีร์ผู้บริโภคร่วมกับ (สคบ.)

3) ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ร่วมกับ (กระทรวงไอซีที)

4) มุมวิทยาศาสตร์เพื่อชีวิตร่วมกับ (สสวท.)

5) หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ร่วมกับโรงพยาบาล สถานีอนามัย

6) ธนาคารเคลื่อนที่

7) อำเภอเคลื่อนที่ ร่วมกับอำเภอ

2.4.2.4 สร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน โดยการประสานขอความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย องค์กรชุมชนผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อร่วมเป็นอาสาสมัคร กศน. อาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน เป็นต้น

2.4.2.5 ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่แผนงาน โครงการ กิจกรรมและผลการดำเนินงานของ กศน.ตำบล ในรูปแบบต่างๆ

2.4.2.6 รายงานผลการปฏิบัติงาน รายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามแบบรายงานและระยะเวลาที่กำหนด และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของ กศน. ตำบล

2.4.3 บทบาทหน้าที่ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและแนะแนว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทุกประเภท พร้อมทั้งให้บริการสื่อการเรียนการสอนแก่นักศึกษาและประชาชนโดยปฏิบัติงานวันละไม่น้อยกว่า 8 ชั่วโมงติดต่อกัน และสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน เว้นวันหยุดนักขัตฤกษ์ เป็นกรปฏิบัติงานเต็มวัน เพื่อตอบสนองความแตกต่างของนักศึกษาที่มีเวลาว่างไม่ตรงกันจะมาพบกลุ่มหรือศึกษาค้นคว้าได้ตามสะดวก ไม่ต้องจำกัดเวลา ให้ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้รับค่าตอบแทนเหมาะสมเป็นรายเดือนทุกเดือนในอัตราตามวุฒิการศึกษาแต่ไม่เกินวุฒิปริญญาตรี โดยศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะต้องเข้าเกณฑ์ขั้นต่ำด้วย ดังนี้

2.4.3.1 ด้านการบริหารจัดการ

1) อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ มีสถานที่ตั้งสำหรับใช้ในการดำเนินงานของ ศรช.ตามท้องที่ปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าเหมาะสม มีครุภัณฑ์ที่จำเป็น เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ชั้นวางสื่อการเรียน ตู้เก็บเอกสาร เป็นต้น

2) การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารจัดการ มีการจัดเตรียม ควบคุม ดูแล และใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ให้เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีการจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์ให้เป็นปัจจุบัน และดูแลรักษาให้สามารถใช้งานได้ที่อยู่เสมอสื่อการเรียนให้มีการจัดระบบหมวดหมู่และประเภทของสื่อให้สะดวกต่อผู้ใช้บริการ

2.4.3.2 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

1) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา และ/หรือ

2) ส่งเสริม สนับสนุน เอื้ออำนวยความสะดวก และ/หรือประสานงานเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐเอกชนชุมชน สถานประกอบการ และประชาชนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

สำหรับ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีบทบาทในการดำเนินงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน ดังนั้น การจัดการความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญควบคู่ไปด้วย เนื่องจากมีองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญา อยู่ทั่วไปในท้องถิ่น ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องสามารถจัดการกับความรู้ นั้น ๆ ให้เป็นระบบ มีการจดบันทึกรวบรวม มีการเผยแพร่องค์ความรู้เปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้เข้าถึงองค์ความรู้ และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นประโยชน์ต่อบุคคล และครอบครัว ทั้งนี้การทำงานจำเป็นต้องประสานกันเป็นเครือข่าย

เพื่อความร่วมมือร่วมใจในการทำงานให้เกิดผลดี ซึ่งบทบาทหน้าที่เหล่านี้เป็นของ ครู กศน. ที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน ภายใต้แนวคิดของการจัดการศึกษาในชุมชน ซึ่งกำหนดให้ ชุมชนคือห้องเรียน ผู้เรียนคือชาวบ้าน ปัญหาความต้องการคือหลักสูตร การมีส่วนร่วม คือการเรียนการสอน และความพึงพอใจและการพัฒนา คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.5 บริบทสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น โดยมีชื่อย่อว่า “สำนักงาน กศน. จังหวัดขอนแก่น” สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2551 ซึ่งมีย่ออำนาจหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภายในจังหวัด รวมทั้งมีย่ออำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. จัดทำยุทธศาสตร์ เป้าหมายและ แผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษาแผนการศึกษาชาติ แผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน
2. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. วิเคราะห์ จัดตั้ง จัดสรร เงินงบประมาณให้แก่สถานศึกษาและภาคีเครือข่ายที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
4. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย
5. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษานอกระบบ ตามที่กฎหมายกำหนด
6. ส่งเสริม สนับสนุนการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และการเทียบระดับการศึกษา
7. ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตร สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย
8. ระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
9. ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย และพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

10. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และภาคีเครือข่าย
 11. ส่งเสริม สนับสนุนติดตามและรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ
 12. กำกับ ดูแล นิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย
 13. ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
- สำนักงาน กศน.จังหวัดขอนแก่น มีสถานศึกษาระดับอำเภอ จำนวน 26 แห่ง ใน 26 อำเภอ ใช้ชื่อว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โดยมีชื่อย่อว่า กศน.อำเภอ มีสถานภาพเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายที่พลาดโอกาสทางการศึกษา โดยมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้
1. จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 2. ส่งเสริม สนับสนุน และประสานภาคีเครือข่าย เพื่อการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 3. ดำเนินการตามนโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ
 4. จัด ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพื้นที่
 5. จัด ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
 6. วิจัยและพัฒนาคุณภาพหลักสูตร สื่อ กระบวนการเรียนรู้ และมาตรฐานการศึกษานอกระบบ
 7. ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์
 8. กำกับ ดูแล ตรวจสอบ นิเทศภายใน ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 9. พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 10. ระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการจัดและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 11. ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ให้สอดคล้องกับระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด
 12. ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2.5.1 สภาพทั่วไป

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นมีสถานศึกษาในสังกัด (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น, 2560, น. 10-14) ประกอบด้วย

- 2.5.1.1 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ 26 แห่ง
- 2.5.1.2 ห้องสมุดประชาชน เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 1 แห่ง
- 2.5.1.3 ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารีฯ” 1 แห่ง
- 2.5.1.4 ห้องสมุดประชาชนอำเภอ 26 แห่ง
- 2.5.1.5 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 346 แห่ง
- 2.5.1.6 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 58 คน
- 2.5.1.7 พนักงานราชการ 398 คน
- 2.5.1.8 ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 296 คน

2.5.2 แนวทางการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงาน กศน.จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2561

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น มีแนวทางการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประจำปีงบประมาณ 2561 (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น, 2560, น. 23-48) ดังนี้

2.5.2.1 วิสัยทัศน์ กศน.ขอนแก่น กศน.สร้างสรรค์ มุ่งมั่น ส่งเสริมให้ประชาชนคนขอนแก่นได้รับการศึกษาตลอดชีวิต ที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้

2.5.2.2 พันธกิจ

- 1) จัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพเชิงสร้างสรรค์
- 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพที่หลากหลายและทั่วถึงโดยใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

4) ส่งเสริมชุมชนให้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5) พัฒนาระบบบริหารจัดการ บุคลากร และภาคีเครือข่ายให้มีศักยภาพในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.5.2.3 เป้าประสงค์

1) ประชาชนชาวจังหวัดขอนแก่นได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง ครอบคลุม และเป็นธรรม

2) ผู้เรียนและผู้รับบริการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้มีความเชื่อมั่นศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข (Democracy) มีคุณธรรม จริยธรรม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย (Decency) และมีภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug - Free)

3) ภาคีเครือข่ายเข้ามาร่วมดำเนินการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

4) ชุมชนมีการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5) แหล่งการเรียนรู้มีอยู่อย่างทั่วถึงและได้รับการพัฒนาเพื่อสนองตอบความต้องการการเรียนรู้ของประชาชน

6) หน่วยงานและสถานศึกษานำเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามาใช้ในการบริการการเรียนรู้แก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5.2.4 นโยบายสำคัญ

1) เร่งสร้างและพัฒนา กศน.ตำบล: แหล่งเรียนรู้ชุมชน ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน ดังนี้

1.1) จัดสร้าง กศน. ตำบล : แหล่งเรียนรู้ชุมชนที่มีอาคารสถานที่ชัดเจน เป็นเอกเทศ มีความเหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดการบริการประชาชนและชุมชน และการติดต่อประสานงาน มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีสื่อการเรียนรู้ วัสดุและครุภัณฑ์ที่จำเป็นและพร้อมสำหรับการดำเนินงาน เพื่อกระจายโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 9 แห่ง ในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง พล แวงน้อย แวงใหญ่ ชนบท โคกโพธิ์ไชย เปือยน้อย โนนศิลา และบ้านไผ่

1.2) พัฒนา กศน.ตำบล : แหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นแหล่งบริการ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ผสมกลมกลืน สอดคล้องและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สามารถดึงดูดใจให้ประชาชนเข้ามาใช้บริการ และมีความรู้สึก อบอุ่น สะดวกสบายเสมือน “บ้าน” ของตนเอง เมื่อเข้ามาใช้บริการให้บริการทางการศึกษา ครอบคลุมพื้นที่ 26 อำเภอ จำนวน 199 ตำบล จำนวน 199 แห่ง

1.3) จัดทำโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายเพื่อพัฒนาการศึกษา 3N ได้แก่ Ned Net โครงข่ายเทคโนโลยี สารสนเทศ, NEIS ศูนย์กลางรวบรวมจัดเก็บและเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา, NLC ศูนย์ เรียนรู้ แห่งชาติเพื่อสนองต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และจัดตั้งเป็นจุดบริการ teacher TV ดิว เข้มเต็มเต็มความรู้ (Student Channel) และศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) เพื่อ สนับสนุนการบริหาร รวมถึงการจัดกิจกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ และให้บริการประชาชนในพื้นที่ กศน. ตำบล 50 แห่ง

1.4) จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมให้ ประชาชนมีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีนิสัยรักการอ่านด้วยรูปแบบต่างๆ อย่างน้อย 1 ตำบล 1 กิจกรรม

2) เร่งรัดดำเนินงานตามนโยบายการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาใน ทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ดังนี้

2.1) เร่งรัดดำเนินการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และขับเคลื่อนสู่ “ขอนแก่นนครแห่งการอ่าน” โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดขอนแก่น การขยายเครือข่ายอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านจำนวน 2,219 หมู่บ้าน จำนวน 4,438 คน

2.2) เร่งรัดดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและ เรียนรู้เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ โดยให้สถานศึกษามีคุณภาพผ่านการ ประเมินคุณภาพภายนอกทุกแห่ง จำนวน 26 แห่ง

2.3) ปรับบทบาทของหน่วยงานและสถานศึกษา กศน. จากการเป็น ผู้จัดการศึกษา มาเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้วยกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วนในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาศูนย์ การศึกษาทุกประเภทอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี /ประเภท รวมจำนวน 537 คน

3) เร่งรัดจัดการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 15 ปี อย่างมีคุณภาพ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชน ดังนี้

3.1) เร่งรัดจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ เพื่อยกระดับการศึกษาของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดขอนแก่นที่ไม่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและไม่อยู่ในระบบโรงเรียนให้จบระดับมัธยมศึกษาอย่างน้อยร้อยละ 8.13 ของกลุ่มเป้าหมาย เป็นจำนวนทั้งสิ้น 65,870 คน

3.2) จัดหาหนังสือเรียนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพตามที่สำนักงาน กศน.ให้การรับรองคุณภาพมาตรฐานให้บริการยืมเรียน และหมุนเวียนให้นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน ปีการศึกษา 2554 ได้เข้าถึงการบริการและสามารถยืมเรียนได้ครบทุกคน

3.3) จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและปรับพื้นฐานการศึกษา โดยการส่งเสริมภาคีเครือข่ายร่วมจัดกิจกรรมค่าย (ICT) และกิจกรรมการจัดหาอุปกรณ์การสอนของครู หรือจัดหาสื่อหนังสือที่นอกเหนือจากแบบเรียนตามหลักสูตร รวมทั้งสร้างโอกาสส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามจุดเน้นของระดับการศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย

3.4) พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนผ่านเกณฑ์การประเมินและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหลัก บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรร้อยละ 80 ของจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2554 โดยมีอัตราการเข้าสอบปลายภาคเรียนร้อยละ 80 และมีอัตราคงสภาพการเป็นนักศึกษาต่อเนื่องร้อยละ 90 ของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน

4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้ครอบคลุมพื้นที่ทุกระดับอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง ดังนี้

4.1) จัดทำระบบฐานข้อมูลภาคีเครือข่ายทุกระดับ เพื่อการประสานความร่วมมือในรูปแบบที่หลากหลาย และเป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นเอกภาพและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

4.2) จัดทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ในระดับพื้นที่ ระหว่าง กศน. อำเภอบล, กศน.ตำบล, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ภาคีเครือข่าย ในการส่งเสริมสนับสนุนและจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทุกภารกิจ

4.3) เสริมสร้างแรงจูงใจให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตลอดชีวิตอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง

4.4) พัฒนาบุคลากร ภาคีเครือข่าย ให้มีศักยภาพในการร่วมจัดการศึกษาและส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยการจัดประชุม อบรม หรือสัมมนาอย่างน้อย 4 ครั้ง ต่อปี

2.5.2.5 นโยบายตามภารกิจ

1) นโยบายด้านการศึกษานอกระบบ

1.1) การสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 15 ปี อย่างมีคุณภาพ

1.1.1) ดำเนินการให้ผู้เรียนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับการสนับสนุนค่าเล่าเรียน ค่าจัดซื้อหนังสือเรียน และค่าจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างครอบคลุมและทั่วถึง เพื่อเพิ่มโอกาสในการรับการศึกษาที่มีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

1.1.2) พัฒนาระบบฐานข้อมูลรวมของนักศึกษา กศน. ให้มีความครบถ้วน ถูกต้อง ทันสมัย และเชื่อมโยงกันทั่วประเทศสามารถสืบค้นได้ทันความต้องการ เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนโดยการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลรายบุคคลของประชากรวัยแรงงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นจำนวน 810,680 คน

1.1.3) ให้มีการจัดทำคู่มือการสอนแบบมีคุณภาพและการสอนแบบประสมประสานตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นบูรณาการกับหลักสูตรแกนกลาง พัฒนากิจกรรมการส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนรู้อย่างน้อย 1 สถานศึกษา 1 นวัตกรรม รวมจำนวน 26 เรื่อง/นวัตกรรม

1.2) การส่งเสริมการรู้หนังสือ

1.2.1) ส่งเสริมและประสานงานภาคีเครือข่ายร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือของประชากรวัยแรงงานในระดับพื้นที่ทุกหมู่บ้าน จำนวน 2,219 หมู่บ้าน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 1,032 คน

1.2.2) พัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพ ความรู้ ความสามารถและทักษะการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้ไม่รู้หนังสืออย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 77 คน

1.2.3) พัฒนาสื่อส่งเสริมการรู้หนังสือและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพผู้เรียน โดยเน้นการคงสภาพการรู้หนังสือให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีผลงานที่ดำเนินการเชิงสร้างสรรค์เพื่อนำเสนออย่างน้อย 1 ประเภท 1 กิจกรรม 1 สถานศึกษา

1.2.4) มุ่งเน้นให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือ การคงสภาพการรู้หนังสือการพัฒนาทักษะการรู้หนังสือและการพัฒนาทักษะด้านคอมพิวเตอร์พื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือสำหรับให้ประชาชนได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.2.5) ดำเนินการติดตามประเมินผลการส่งเสริมการรู้หนังสือ และคัดเลือกกิจกรรม และสื่อเชิงสร้างสรรค์ที่ดำเนินการดีเด่น เพื่อเป็นผลงานนำเสนอระดับจังหวัด อย่างน้อย 2 รูปแบบและจัดทำรายงานผลต่อสาธารณะและผู้เกี่ยวข้อง

1.3) การศึกษาต่อเนื่อง

1.3.1) มุ่งส่งเสริมและจัดการศึกษาร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อ พัฒนาการงานและอาชีพโดยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการงานและอาชีพ ระดับพื้นฐาน ระดับกึ่งฝีมือ และระดับฝีมือ ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของ กลุ่มเป้าหมาย โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวันเน้นเนื้อหา ทางเกษตรและพลังงานทดแทน ทั้งนี้ให้พัฒนาหลักสูตรที่หลากหลายและทันสมัย สามารถให้บริการ ได้อย่างกว้างขวาง พื้นที่ 199 ตำบล 26 อำเภอ จำนวน 11,940 คน

1.3.2) มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับทุก กลุ่มเป้าหมาย โดยจัดกิจกรรมการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ทุกกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความสามารถในการ จัดการชีวิตของตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อ ตนเอง ครอบครัว และชุมชนพื้นที่ 199 ตำบล 26 อำเภอ จำนวน 11,940 คน

1.3.3) มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน โดยเน้นการ จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยใช้รูปแบบการฝึกอบรม การ เข้าค่ายการประชุมสัมมนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรูปแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่และ กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถนำความรู้ไปพัฒนาสังคมและชุมชนพื้นที่ 199 ตำบล 26 อำเภอ จำนวน 5,970 คน

1.3.4) จัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบการฝึกอบรมการเข้าค่ายการประชุมสัมมนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรูปแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถนำความรู้ไปพัฒนาสังคม และชุมชน พื้นที่ 199 ตำบล 26 อำเภอ จำนวน 11,940 คน

1.3.5) พัฒนาหลักสูตรและคลังหลักสูตรท้องถิ่น อาชีพ เผยแพร่และให้บริการทางเว็บไซต์ของสถานศึกษาและ กศน. ตำบล : แหล่งเรียนรู้ชุมชน จำนวน 199 ตำบล รวม 362 เว็บไซต์

1.3.6) นิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงาน ประเมินผล สรุป และรายงานเป็นรูปเล่มเผยแพร่

1.3.7) พัฒนาระบบคลังหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องให้ได้ มาตรฐาน และสะดวกต่อการใช้งานเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย

1.4) การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

1.4.1) มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตาม จุดมุ่งหมายและมาตรฐาน

1.4.1.1) ระดับประถมศึกษา เน้นให้มีการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ใฝ่ดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ,อ่านคล่องเขียนคล่อง มีทักษะในการคิดขั้นพื้นฐาน มีทักษะชีวิตเพื่อการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ใฝ่ดี ใฝ่รู้ มีจิตสาธารณะ

1.4.1.2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้มีทักษะการคิด ขั้นสูง การแก้ไขปัญหา การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและอยู่อย่างพอเพียง

1.4.1.3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้มีทักษะการ คิดขั้นสูง ทักษะชีวิตในการแก้ปัญหาคการใช้เทคโนโลยี การรักการเรียนรู้ การค้นพบตัวเอง การแสวงหา ความรู้ด้วยตัวเอง

1.4.2) พัฒนาครูผู้สอนเพื่อให้สนับสนุนการพัฒนาและจัดการ การศึกษาอย่างมีคุณภาพโดยส่งเสริมให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาการจัดการกระบวนการเรียนรู้การวัดผลประเมินผล การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลอย่างน้อย จำนวน 1 ครั้ง/คน

1.4.3) ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พัฒนาระบบการ ให้บริการระบบการเรียนรู้ออนไลน์บนเว็บไซต์สถานศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับ ความต้องการและสภาพของกลุ่มเป้าหมาย

1.4.4) ส่งเสริมการพัฒนาสื่อแบบเรียน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และ สื่ออื่น ๆ ประกอบหลักสูตร โดยการมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐและเอกชน

1.4.5) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนา คุณภาพการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการศึกษาดูชีวิต โดยให้มีผลปรากฏอย่างน้อย 1 เรื่อง ต่อ 1 ครู กศน.

1.4.6) มุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายที่ลงทะเบียนเรียนได้เรียนใน รูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของตนเอง โดยมีอัตราการคงอยู่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ในสาระความรู้พื้นฐาน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

1.4.7) พัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผลการศึกษาในระบบทุกระดับ โดยเฉพาะหลักสูตรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ได้มาตรฐานส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ และโดยการนำข้อทดสอบกลางมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีคลังข้อสอบ กศน. ชั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 24 วิชา หลักสูตร กศน.ชั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จำนวน 42 วิชา เพื่อให้บริการในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตร

1.5) การประกันคุณภาพการศึกษาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.5.1) เร่งรัดให้สถานศึกษาพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้ได้มาตรฐาน โดยพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาได้อย่างต่อเนื่องจำนวน 26 แห่ง

1.5.2) เร่งรัดให้สถานศึกษา ดำเนินการการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและผ่านการประเมินคุณภาพภายนอก ทุกแห่ง จำนวน 26 แห่ง

1.5.3) เร่งรัดดำเนินการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา กศน. อย่างต่อเนื่อง โดยปรับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและดำเนินการตามแผนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และสถานศึกษาที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอก จำนวน 1 แห่ง ให้มีคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกในปี 2554

1.6) การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์

1.6.1) ส่งเสริมให้สถานศึกษาดำเนินการเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์ รวมทั้งผลการเรียนอย่างมีระบบ ได้มาตรฐานสอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายบรรลุผล การเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.6.2) พัฒนาระบบการประเมินเพื่อเทียบระดับการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีมาตรฐานตามที่กำหนดและมีการขยายหน่วยเทียบระดับที่เหมาะสมเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนทั้งหมด 5 แห่ง 5 กลุ่มโซน กศน.อำเภอ

2) นโยบายด้านการศึกษาตามอัธยาศัย

2.1) การส่งเสริมการอ่าน

2.1.1) พัฒนาระดับความสามารถในการอ่านของประชาชน จังหวัดขอนแก่น ทุกกลุ่มเป้าหมายให้ได้ระดับอ่านคล่อง เขียนคล่อง และอ่านเชิงคิดวิเคราะห์พื้นฐาน โดยผ่านกระบวนการปฏิรูปการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

2.1.2) พัฒนาประชาชนคนขอนแก่น ให้มีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ โดยปลูกฝังและสร้างเจตคติให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอ่าน ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม และกำหนดการดำเนินงานเพื่อจูงใจ พัฒนา และขยายเครือข่ายส่งเสริมการอ่าน

2.1.3) ส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน ให้เกิดขึ้นในสังคมคนขอนแก่น โดยสนับสนุนการพัฒนาแหล่งการอ่านให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง และหลากหลาย รวมทั้งมีความพร้อมในด้านสื่ออุปกรณ์ที่สนับสนุนการอ่านครบทุกหมู่บ้านจำนวน 2,120 หมู่บ้าน 2,120 แห่ง และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านที่หลากหลาย โดยเฉพาะงานมหกรรม ขอนแก่นนครแห่งการอ่าน

2.1.4) ส่งเสริม และสนับสนุนการสร้างเครือข่ายส่งเสริมการอ่านโดยจัดให้มีอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านในทุกหมู่บ้าน 2,219 หมู่บ้าน/4,438 คน

2.1.5) ส่งเสริมให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ จำนวน 50 แห่ง เพื่อสนับสนุนและขับเคลื่อน “นครแห่งการอ่าน” ในจังหวัดด้วยกระบวนการส่งเสริมการอ่าน

2.2) ห้องสมุดประชาชนมีชีวิต

2.2.1) มุ่งเน้นพัฒนาห้องสมุดประชาชนทุกแห่งให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนจำนวน 26 แห่ง

2.2.2) จัดตั้งห้องสมุดประชาชนในอำเภอที่ยังไม่มีห้องสมุดประชาชน จำนวน 1 แห่ง และพัฒนาในภาพรวมทุกแห่ง เพื่อจัดบริการให้กับประชาชนอย่างครอบคลุมและทั่วถึง โดยเน้นการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานจำนวน 26 แห่ง

2.2.3) พัฒนาระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อเชื่อมโยงระหว่างห้องสมุดประชาชนไปยัง กศน.ตำบลและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพการให้บริการด้วยการจัดทำและพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการอ่านและบริการแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ ห้องสมุดประชาชน จำนวน 26 แห่ง และ กศน.ตำบล จำนวน 199 แห่ง

2.2.4) จัดและพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกห้องสมุด เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ด้วยตนเองของประชาชนในพื้นที่ให้บริการของห้องสมุดประชาชน จำนวน 26 แห่ง เชื่อมโยงกับ กศน. ตำบล 199 แห่ง

2.2.5) จัดหน่วยบริการเคลื่อนที่พร้อมอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ

2.2.6) พัฒนาศักยภาพบุคลากร ที่รับผิดชอบบริการของห้องสมุดประชาชน ให้มีความรู้ความสามารถในการให้บริการสนับสนุนการดำเนินงานห้องสมุด 3 ดี จำนวน 26 คน

2.2.7) แสวงหาภาคีเครือข่ายเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานห้องสมุดประชาชน

3) นโยบายด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน

3.1) กศน.ตำบล : แหล่งเรียนรู้ชุมชน

3.1.1) จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ กศน.ตำบล : แหล่งเรียนรู้ จำนวน 199 คณะ จำนวน 199 แห่ง และจัดให้มีแผนปฏิบัติงานประจำตำบลร้อยละ 100 จำนวน 199 แห่ง

3.1.2) ให้ กศน.ตำบล : แหล่งเรียนรู้ จัดทำฐานข้อมูลรายบุคคล และศึกษาความต้องการทางการศึกษาและการเรียนรู้ของประชาชน เพื่อจัดกิจกรรมการศึกษาที่เหมาะสมของประชากรวัยแรงงาน จำนวน 810,680 คน

3.1.3) มุ่งเน้นให้มีการนำหลักประชาธิปไตยมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเสริมสร้างกระบวนการประชาธิปไตยโดยการอบรมแกนนำส่งเสริมประชาธิปไตยในทุกระดับหมู่บ้าน จำนวน 2,219 หมู่บ้าน จำนวน 2,219 คน และขยายจำนวนแกนนำเพิ่มขึ้น อัตรา 1 : 1 เพิ่มเป็น จำนวน 4,438 คน

3.1.4) ระดมทรัพยากรร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อจัดหาและสนับสนุนสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ให้กศน.ตำบล : แหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการอ่าน การเรียนรู้และเพื่อพัฒนาประชาชนในชุมชนให้เป็นคนไทยยุคใหม่ที่สามารถค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จำนวน 50 แห่ง ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ตามความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย และสื่อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พร้อมอินเทอร์เน็ตพื้นฐาน จำนวน 2 ชุด/แห่งโดยสามารถให้บริการกลุ่มเป้าหมายอย่างน้อย 30 คน ต่อวัน

3.1.5) ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย กศน. ตำบล: แหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อการประสานเชื่อมโยง และส่งต่อผู้เรียนให้ได้รับบริการทางการศึกษาที่สนองต่อความต้องการอย่างมีประสิทธิภาพตามฐานข้อมูลการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

3.1.6) เร่งรัดการดำเนินงานตามภารกิจ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน กศน.ตำบล : แหล่งการเรียนรู้ชุมชนและจัดให้มีการรายงานต่อสาธารณะชน จำนวน 1 ครั้ง/ปี/แห่ง จำนวน 199 แห่ง

3.1.7) เร่งรัดจัดทำมาตรฐาน กศน.ตำบล : แหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการบริหารและการบริการที่มีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของ ประชาชนและชุมชน และเร่งรัดพัฒนา กศน.ตำบล ให้มีคุณภาพผ่านตามเกณฑ์อย่างน้อย จำนวน 50 แห่ง

3.1.8) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อให้ กศน.ตำบล : แหล่งเรียนรู้ ชุมชนส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตโดยกำหนดเป้าหมายให้เป็นไปตามบทบาท กศน. ตำบล 4 ด้าน ได้แก่ เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารชุมชน (Information Centre), ศูนย์สร้างโอกาสการเรียนรู้ (Opportunity Centre), ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (Learning Centre) และศูนย์ชุมชน (Community Centre) โดยเร่ง พัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ต้นแบบที่ได้มาตรฐานระดับดี อย่างน้อยจำนวน 50 แห่ง

3.2) อาสาสมัคร กศน.

3.2.1) ส่งเสริมให้ผู้มีจิตอาสา ตลอดจนผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และข้าราชการบำนาญเข้ามาเป็นอาสาสมัคร กศน. โดยเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน เป็นผู้สื่อสารข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ แก่ประชาชนและนำเสนอความต้องการการเรียนรู้และการพัฒนาชุมชน โดยดำเนินงานเป็นทีม ร่วมกับครู กศน.ในระดับพื้นที่ขยายเครือข่ายอาสาสมัคร กศน. ให้เพิ่มขึ้น เป็นจำนวน 4,438 คน ครอบคลุมพื้นที่ 2,219 หมู่บ้าน (จำนวน 1 หมู่บ้าน : อาสาสมัคร กศน. 2 คน)

3.2.2) ส่งเสริมให้อาสาสมัคร กศน. ได้รับการพัฒนาสมรรถนะ ให้เป็นผู้จัด และผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มี คุณภาพโดยการจัดอบรม การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างน้อยจำนวน 1 ครั้ง ต่อปี

3.2.3) เสริมสร้างขวัญและกำลังใจในรูปแบบต่างๆ แก่อาสาสมัคร กศน. เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของตนเอง และเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจัดและ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ด้วยการคัดเลือกและประกาศยกย่องอย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อปี

3.3) การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในชุมชน

3.3.1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนโดยใช้ กศน. ตำบล : แหล่งเรียนรู้ชุมชนที่ดำเนินการอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ ระดับดี

3.3.2) ส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนโดยการ จัดทำแผนชุมชน จัดเวทีชาวบ้าน การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม เพื่อนำความรู้ไปแก้ปัญหาหรือพัฒนา ชุมชนโดยบรรจุกิจกรรมการศึกษาในแผนชุมชนอย่างน้อย 3 กิจกรรม/แห่ง/แผนชุมชน

3.3.3) ส่งเสริมให้มีการบูรณาการความรู้ในชุมชนให้เชื่อมโยงกับหลักสูตรต่างๆ ของ กศน. และส่งเสริมการนำมาเทียบโอนความรู้และประสบการณ์เพื่อยกระดับการศึกษา

3.3.4) ส่งเสริมให้มีขยายและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ชุมชนในการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยให้มีการถอดองค์ความรู้และประสบการณ์เป็นหลักสูตรเผยแพร่ และใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ อย่างน้อย 5 หลักสูตร/แหล่งเรียนรู้

3.3.5) พัฒนาศักยภาพและส่งเสริมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนและพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้อย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี

3.4) นโยบายด้านการสนับสนุนโครงการพิเศษ

3.4.1) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อสนับสนุนโครงการพระราชดำริ หรือดำเนินการต่อเนื่องตามพระราชดำริ ดังนี้

3.4.1.1) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถโครงการศูนย์ศิลปาชีพโสภณสุขภัณฑ์ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น

3.4.1.2) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

3.4.2) การส่งเสริมและจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

3.4.2.1) จัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเด็กนอกระบบโรงเรียนร่วมกับภาคีเครือข่าย เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้กลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุมจำนวน 26 อำเภอ

3.4.2.2) ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายพิเศษเด็กเร่ร่อนโดยมุ่งเน้นให้เกิดทักษะพื้นฐานและสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองให้ดีขึ้นดำรงตนเองได้อย่างไม่เป็นภาระในสังคมโดยขยายพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ของจำนวนกลุ่มเป้าหมายเดิม

3.4.2.3) จัดการศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐานและการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพผู้พิการร่วมกับภาคีเครือข่ายโดยมุ่งเน้นให้สามารถนำความรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

3.4.2.4) จัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้วยรูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ครอบคลุม 26 อำเภอ

3.5) นโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

3.5.1) ร่วมกับภาคีเครือข่ายจัดให้มีรายการประชาสัมพันธ์ การศึกษาและให้บริการทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทางสถานีวิทยุชุมชน ครอบคลุมพื้นที่ 26 อำเภอ/แห่ง/รายการ

3.5.2) ส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา กศน.ในพื้นที่ได้เข้าถึง ช่องทางและมีทางเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างมีคุณภาพด้วยการจัดให้มีจุดบริการติวเข้มเติมเต็มความรู้ในแหล่งเรียนรู้ กศน.ตำบล อย่างน้อยร้อยละ 60 ของ กศน.ตำบล รวมจำนวน 50 แห่ง/จุด และจัดทำเอกสารเสริมอย่างมีอย่างน้อยอำเภอละ 1 แห่ง เพื่อกระจายโอกาสและการเข้าถึงวิชาการ

3.5.3) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้มีเว็บไซต์เพื่อเป็น แหล่งการเรียนรู้ และฐานข้อมูล ในการเข้าถึงการเรียนรู้ ผ่านระบบ ICT ครอบคลุมทุก กศน.ตำบล

3.5.4) ส่งเสริมให้บุคลากรและภาคีเครือข่ายร่วมกันพัฒนาสื่อ มัลติมีเดีย สื่อ ICT เพื่อจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

3.6) นโยบายด้านการบริหารจัดการ

3.6.1) การพัฒนาบุคลากร

3.6.1.1) มุ่งส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถ ของบุคลากรทุกกลุ่มในสังกัดให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยการจัดอบรม พัฒนา แยกตามบทบาทอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี และส่งเสริมให้พัฒนารายบุคคลเฉพาะด้านตามความ จำเป็นของหน่วยงาน/สถานศึกษา

3.6.1.2) ดำเนินการอบรมและพัฒนาหัวหน้า กศน. ตำบล และครู ศรช.ในสังกัดให้สามารถปฏิบัติงานตามภารกิจหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและมี ประสิทธิภาพ

3.6.1.3) จัดให้มีแผนพัฒนาบุคลากร กศน. ในสังกัด เพื่อเป็นการเตรียมการในการเข้าสู่การปฏิบัติงาน กศน.ตามนโยบายและจุดเน้นอย่างมีคุณภาพ และ การพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยสามารถนำไปใช้ได้จริง มีการประเมินและรายงานผลเป็นรูปเล่มเมื่อสิ้น ปีงบประมาณ

3.6.1.4) ส่งเสริมให้มีการพัฒนานวัตกรรมสำหรับการ พัฒนาสมรรถนะของบุคลากรอย่างน้อย 1 คน 1นวัตกรรม/เรื่อง

3.6.1.5) ส่งเสริมให้บุคลากรในสังกัดพัฒนาตนเองเพื่อ เลื่อนตำแหน่งหรือเลื่อนวิทยฐานะโดยประเมินจากผลการปฏิบัติงานเป็นฐาน

3.6.2) การนิเทศ กำกับ ติดตาม

3.6.2.1) จัดหารถยนต์จ้างเหมาเพื่อติดตาม ส่งเสริม และพัฒนาการนิเทศการศึกษาทั้งระบบ มุ่งสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน กศน.

3.6.2.2) ส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดได้มีการนิเทศ ภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้มีมาตรฐานตามที่ สำนักงาน กศน.กำหนด

3.6.2.3) นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงาน ผลการดำเนินงานให้ทันกำหนดเวลาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และสื่ออื่น ๆ ที่ เหมาะสม

3.6.3) โครงสร้างพื้นฐานและอัตรากำลัง

3.6.3.1) จัดทำแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและ ดำเนินการปรับปรุงสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษา

3.6.3.2) ระดมทรัพยากรจากชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการ ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้มีความพร้อมสำหรับจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชน

3.6.3.3) บริหารจัดการอัตรากำลังที่มีอยู่ทั้งในส่วนที่เป็นข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างในสังกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3.6.4) พัฒนาองค์ความรู้

3.6.4.1) พัฒนานวัตกรรมและการบริหารจัดการที่ เหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ

3.6.3.2) ส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ในหน่วยงาน และสถานศึกษาทุกระดับ อย่างน้อย 1 อำเภอ 1 เรื่อง เพื่อสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพ การดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและชุมชนและทิศทางการปฏิรูปใน ทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552 - 2561)

3.6.3.3) สืบสวนข้อมูลความต้องการการศึกษา รายบุคคลและพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้มีความครบถ้วน ถูกต้อง ทันสมัย ส่งเสริมการนำไปใช้เป็น เครื่องมือในการบริหารจัดการ และการนำไปใช้จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงาน กศน. ทำหน้าที่การจัดการศึกษาให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ให้มีความรู้ ความเข้าใจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสามารถนำไปถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ โดยใช้การจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน โดยกระบวนการ กศน. ดังนี้

1. พัฒนาบุคลากร กศน. ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีเจตคติเกี่ยวกับการดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน และสามารถนำสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม
2. พัฒนาสถานศึกษา องค์กรทุกระดับให้สามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. สามารถบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกหลักสูตร กศน. ทั้งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน บูรณาการในการหลักสูตรวิชาชีพ ทักษะชีวิต
4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น เรียนรู้จากภูมิปัญญา ปราชญ์ ศึกษาตามโครงการพระราชดำริที่ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนสามารถนำสู่การปฏิบัติในชีวิตประชาชน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐพจน์ ยืนยง (2555, น. 96-117) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 390 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 และ 0.92 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson (Pearson Product-moment Correlation Coefficient) การสรุปความและแจกแจงความถี่ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านเงื่อนไขคุณธรรมด้านความมีเหตุผล ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และด้านความพอประมาณ ส่วนคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับได้แก่ ด้านสังคม ด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านร่างกาย 2) การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพ

ชีวิตของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r = 0.703$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) ข้าราชการครูมีข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านความพอประมาณ ได้แก่ ควรคำนึงถึงรายรับและรายจ่าย ก่อนการตัดสินใจดำเนินการใช้จ่ายทุกครั้ง ด้านความมีเหตุผล ได้แก่ ควรใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ด้านมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่ ควรมิวิญ้ยในการใช้จ่ายเงินและรู้จักเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น ด้านเงื่อนไขความรู้ ได้แก่ ควรพัฒนาตนเองและศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม ได้แก่ ควรใช้หลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติงาน 4) ข้าราชการครูมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เรียงตามลำดับ ดังนี้ด้านร่างกาย ได้แก่ ควรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ด้านจิตใจ ได้แก่ ควรทำจิตใจให้เบิกบานมองโลกในแง่ดีและคิดว่าชีวิตของตนมีความหมายและมีคุณค่า ด้านสังคม ได้แก่ ควรไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งทุกครั้ง และด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ไม่ควรก่อหนี้สินหรือกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายโดยไม่มี ความจำเป็น

นิภาพร นันตา (2555, น. 57-82) ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านไร่กองขิงและบ้านต้นเกว่น อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณประกอบด้วย กลุ่มหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านไร่กองขิง จำนวน 150 ครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านต้นเกว่น จำนวน 137 ครัวเรือน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูล หลักประจำหมู่บ้าน จำนวน 16 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุมชนบ้านไร่กองขิง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน แต่มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าชุมชนบ้านต้นเกว่น และมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าชุมชนบ้านต้นเกว่นอย่างมีนัยสำคัญ 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญ แต่พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ทางลบกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญ 3) ปัญหาการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ขาดงบประมาณ ขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ส่วนแนวทางการส่งเสริมดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ ภาครัฐควรมีการติดตามการ ดำเนินงานต่างๆ ที่ได้ทำการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ผู้นำชุมชนต้องเห็นความสำคัญ และเป็นแบบอย่าง ที่ดีในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คนในชุมชนควรมีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกัน สนับสนุนการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

วิทยา ชันติบุญญานุรักษ์ (2555, น. 52-105) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเรียนรู้การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง :กรณีศึกษาชุมชนปลักไม้ลาย งานวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยแบบการศึกษาเฉพาะกรณี โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2553 ถึงเดือนพฤษภาคม 2554 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ ทั้งแบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม และการวิเคราะห์เอกสาร จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และการทำการจัดกลุ่มของข้อมูลในการสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า 1) การเรียนรู้การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มคนในชุมชนบ้านปลักไม้ลาย มีสาเหตุจากการเรียนรู้ส่วนใหญ่มาจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่ตนเองได้เจอปัญหาภาวะหนี้สิน ด้านสุขภาพที่ตนเองและคนในครอบครัวเจ็บป่วยจากการบริโภคหรือใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย และจากความคิดความเชื่อที่มีต่อเศรษฐกิจพอเพียง 2) ลักษณะการเรียนรู้คือกลุ่มคนในชุมชนมีการเรียนรู้อย่างเป็นทางการได้แก่การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกชุมชนและแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนที่สำคัญของกลุ่มคนในชุมชนนี้คือศูนย์เรียนรู้ชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (บ้านปลักไม้ลาย) และการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ การเรียนรู้จากปัญหา จากการลงมือปฏิบัติจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน จากการสืบทอดจากพ่อแม่ จากบุคคลต้นแบบ และจากสื่อต่างๆ 3) การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การพึ่งตนเอง การเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร และการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการใช้ชีวิตสิ่งแรกที่บุคคลจะดำเนินชีวิตแบบนี้ คือ การเปิดใจตนเอง ที่จะยอมรับสิ่งที่ให้ การเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินชีวิตแบบเดิม

อรรวรรณ ชมชัยยา และขวัญใจ จริยาทัศน์กร (2555, น. 50-85) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณลักษณะดี เก่ง มีความสุข ของเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูหรือผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่ศึกษาใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดนนทบุรี จำนวน 373 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผู้ปกครอง ของเด็กปฐมวัยที่ศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดนนทบุรี มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง อันดับแรก คือ ด้านการมี ภูมิคุ้มกัน รองลงมา คือ ด้านความมีเหตุผล และด้านความพอประมาณ 2) คุณลักษณะดี เก่ง มีความสุข ของเด็กปฐมวัยที่ศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อันดับแรก คือ เด็กมีคุณลักษณะมีความสุข รองลงมา คือ เด็กมีคุณลักษณะดี และเด็กมีคุณลักษณะเก่ง ตามลำดับ 3) ผู้ปกครองที่สถานภาพส่วนบุคคลต่างกันด้านระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ครอบครัวในภาพรวม พบว่า มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, .05 และ .01 ส่วนผู้ปกครองที่สถานภาพส่วนบุคคลต่างกัน ด้านเพศ และอายุ ในภาพรวม พบว่า มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตาม

หลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน 4) พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม พบว่ามีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะดี เก่ง มีความสุข ของเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วีรวิชัย ตันวรรณรักษ์ (2556, น. 54-100) ได้ทำการศึกษางานวิจัย เรื่อง การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับพฤติกรรมการออมของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมไฮเทค จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมไฮเทค จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 397 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน ด้วยสถิติ ค่าที ค่าเอฟ ค่าแอลเอสดี ค่าโคสแควร์ และค่าแครมเมอร์วี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า 1) พนักงานส่วนใหญ่ อายุ 25 - 35 ปีจบการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นพนักงานทั่วไป สถานภาพโสด อายุงานมากกว่า 10 ปีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 - 2 คน รายได้เฉลี่ย 10,000-20,001 บาทต่อปี และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน พนักงานมีพฤติกรรมการออมโดยมีวัตถุประสงค์การออมเพื่อเก็บไว้ใช้ในยามเจ็บป่วย/ชรา ในรูปของการฝากธนาคาร สหกรณ์ออมทรัพย์ หรือประกันชีวิต รายได้ที่เพิ่มขึ้นและรายจ่ายที่ลดลงเป็นปัจจัยที่ทำให้การออม และภาวะหนี้สินที่เพิ่มขึ้นเป็นอุปสรรคต่อการออมและการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความประมาทในการดำเนินชีวิต ด้านความมีเหตุผลในการดำเนินชีวิต ด้านระบบภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต ด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต และด้านคุณธรรมในการดำเนินชีวิต โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) พนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการออมแตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ด้านความเหตุผลในการดำเนินชีวิต ด้านระบบภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต ด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต และด้านคุณธรรมในการดำเนินชีวิต โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน 3) ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานกับพฤติกรรมการออมมีความสัมพันธ์กัน

สุกันยา แก้วสุวรรณ (2557, น. 78-91) ได้ทำการศึกษางานวิจัย เรื่อง การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ค่านิยมในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษา :โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดาจำนวน 248 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบประเมินการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบประเมินพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบประเมินค่านิยมในการทำงาน และแบบประเมินความผูกพันต่อองค์กร สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ค่า one-way ANOVA การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) บุคลากรโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดาส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุอยู่ในช่วง 26-40 ปี ส่วนใหญ่

สมรสแล้ว ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ต่ำกว่าปริญญาตรีมีอายุงานในช่วง 10 ขึ้นไป มีการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับสูง มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูงและมีค่านิยมในการทำงานด้วยความกตัญญูต่อองค์กรสูงกว่าด้านอื่นๆ และมีความผูกพันต่อองค์กรในระดับสูง 2) สถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาต่างกัน มีความผูกพันต่อองค์กรไม่ต่างกัน ส่วนสถานภาพสมรสและอายุงานต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยคนที่สมรสแล้วมีความผูกพันต่อองค์กรมากกว่าคนโสด และคนที่มียุงานมากกว่า 10 ปี มีความผูกพันต่อองค์กรมากกว่าคนที่มียุงานน้อยกว่า 5 ปี 3) การรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 4) พฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 5) ค่านิยมในการทำงานมีความสำคัญต่อความผูกพันต่อองค์กรเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

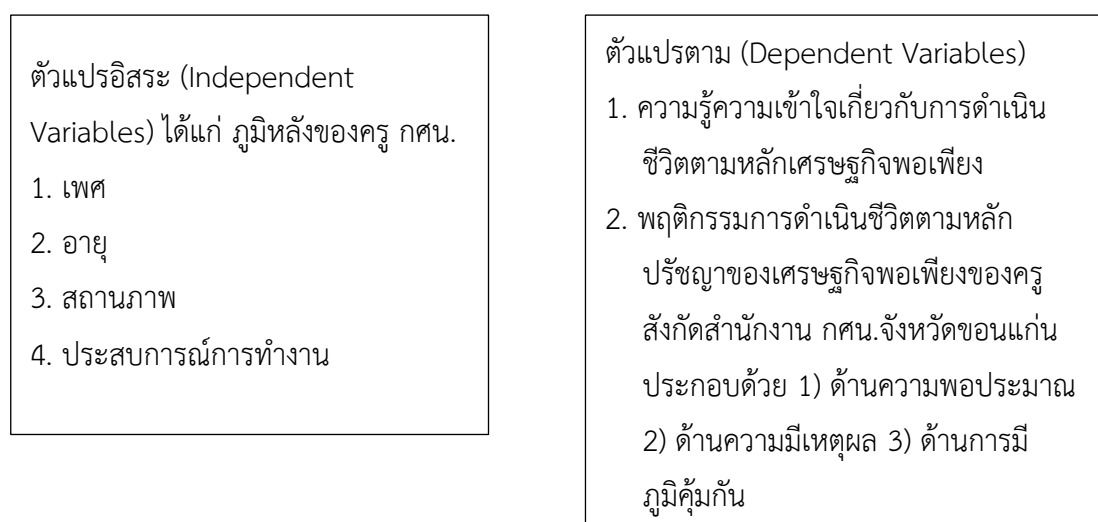
สุภาวดี หันสันเทียะ (2559, น. 70-84) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มี 2 กลุ่ม ใช้ครัวเรือนแทนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้แบบสอบถาม ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำเนิดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของเครจซี่และมอร์แกนได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 109 ครัวเรือน โดยผู้ให้ข้อมูล คือ หัวหน้าครัวเรือน ๆ ละ 1 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามได้จากการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดโควตา ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระม่วง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก โดยด้านนี้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประหยัด รong มา คือ ด้านการลดรายจ่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีอาชีพต่างกันโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน 3) ผลจากการสัมภาษณ์มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระม่วง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ในแต่ละด้านมีดังต่อไปนี้ ด้านการลดรายจ่าย ควรมีการปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อใช้บริโภคเองภายในครัวเรือน การให้ความช่วยเหลือแก่ครัวเรือนที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการปลูกพืชผักสวนครัว ด้านการเพิ่มรายได้ ควรมีการใช้ที่ดินในการทำเกษตรเต็มพื้นที่เพื่อเพิ่มผลผลิต ให้มีเจ้าหน้าที่จากทางราชการมาแนะนำการทำเกษตรผสมผสาน รวมไปถึงการจัดอบรมหาอาชีพเสริมให้แก่คนที่ว่างงานในชุมชน ด้านการ

ประหยัด ให้มีการส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนรู้จักการเก็บออมเงิน และทุกครัวเรือนควรเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการออมของชุมชน สามารถให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน ด้านการดำเนินชีวิต ให้มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่และสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นไม่สูญหาย ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ให้มีการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองด้วยการไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำ รักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาด จัดกิจกรรมปลูกป่าทดแทนเป็นประจำ ด้านความเอื้ออาทร ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการของชุมชน เพื่อช่วยเหลือแก่ผู้ประสบปัญหา

เสาวนารถ เล็กเลอสินธุ์ (2560 น. 88-98) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนา เศรษฐกิจชุมชน ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี งานวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนใน 3,867 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างใช้ จำนวน 363 ครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน รวมประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 363 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F-test และทำการทดสอบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของ Sheffe ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคิดเป็นร้อยละ 72.45 โดยเข้าใจเศรษฐกิจ พอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริแนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมากที่สุด 2) ประชาชนประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประยุกต์หลักความมีเหตุผล มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และด้านความพอประมาณ ตามลำดับ 3) ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้ โดย ประชาชนที่มีอายุระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ ต่างกัน จะมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุก ๆ ด้านแตกต่างกัน ยกเว้น ประชาชนที่มีเพศ และสถานภาพสมรสที่แตกต่างกัน แต่มีการประยุกต์ใช้ไม่แตกต่างกัน

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการที่ได้ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจและระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น ทำให้ผู้วิจัยนำมาพัฒนาได้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ดังแสดงในภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย